

بررسی الگوهای معماری دوره صفوی (کاروانسراهای اصفهان)

نسرین اسدی

asadinasrin69@gmail.com

دانشگاه آزاد اسلامی واحد بین الملل قشم، دانشجوی کارشناسی ارشد معماری

حامد ایمان طلب

Hamed.imantalab@gmail.com

دانشگاه آزاد اسلامی واحد قشم، گروه معماری

چکیده

اصفهان یکی از شهرهای تاریخی ایران در دوران اسلام به دلیل موقعیت ویژه‌اش به خصوص در زمان حکومت صفویان، رونق خاصی در معماری یافت. از این جهت اصفهان نمونه مناسبی برای بررسی الگوهای معماری (دوره صفوی) به شمار می‌آید. شکوفایی کاروانسراهای ایران مربوط به دوره صفویه است. در این دوره رونق تجاری-اقتصادی به خصوص در اصفهان، سبب استقرار کاروانسراهای شهری و برون شهری بسیاری در ناحیه اصفهان شد. کاروانسرا بیش از انواع دیگر بناهای اسلامی تابع قاعده است.

از این رو سعی بر آن شد که طی یک سلسله پژوهشی با استفاده از روش زبان شناسی (ساختار-گرامر الگو)، معماری در حوزه عملکرد کاروانسرا عصر صفوی با انتخاب پنج نمونه از کاروانسراهای شهر اصفهان (کاروانسرا شاتور، کاروانسرا امین-آباد، کاروانسرا مادرشاه، کاروانسرا ملک، کاروانسرا چاه‌سیاه‌نو) مورد بررسی و تحلیل قرار گیرد تا بتوان عناصر سازنده این متن را بازشناخت و مبنای برای طراحی قرار داد. هدف از این پژوهش بیان ارزش‌های پایداری در معماری، بیان ویژگی-ها، عوامل و اصول مؤثر بر معماری ماندگار است. لذا این پژوهش در پی یافتن ساختار به زبان الگو در مجموعه آثار معماری کاروانسراهای صفوی اصفهان است. از این جهت در نوشتار پیش‌رو، به ترکیب فرمی و شکلی فضاهای کاروانسرا در مکتب اصفهان و نیز تحلیل براساس گرامر و دستور زبان شکل (روش استدمن و روش فرمی) در ساختار کاروانسرا پرداخته می‌شود. این پژوهش بر مبنای الگوهای نظری معماری و به روش توصیفی و تحلیلی صورت گرفته است؛ با اتکا به بررسی‌های کتابخانه‌ای و میدانی داده‌های اولیه‌ی مورد نیاز به دست آمده و سپس نمونه‌ها به روش تطبیقی مقایسه شده‌اند. نتایج حاصل نشان می‌دهد که می‌توان از آنها اصول و قوانین خاصی را در طراحی کاروانسرا این دوره استخراج کرد؛ بسیاری از این اصول به عنوان الگو در این دوره در نظر گرفته می‌شود.

واژه‌های کلیدی: الگوهای معماری، معماری صفوی، کاروانسرا اصفهان